

ფონდი ღია საზოგადოება - საქართველო
OPEN SOCIETY - GEORGIA FOUNDATION

სოციალურ მეცნიერებათა სერია

ქახაბერ კაციტაძე

გეოპოლიტიკური და გეოსტრატეგიული ტრანსფორმაცია ევროპაში

დაშვებულია დამხმარე სახელმძღვანელოდ
სოციალური მეცნიერებების მაგისტრანტებისათვის

გამომცემლობა „მერიდიანი“
თბილისი
2001

ლექცია 2.

„ცივი ომის“ პერიოდის გეოსტრატეგიული ვითარება და გეოპოლიტიკური კონფიგურაცია

მეორე მსოფლიო ომის გამომწვევი მიზეზები მხოლოდ უშუალოდ ომის წინა პერიოდში როდია საძიებელი. მას ფესვები 1918-1921 წლის მოვლენებში, სახელდობრ, ვერსალის სისტემაში ჰქონდა გადგმული. მეორე მსოფლიო ომს გლობალურ-ისტორიული მნიშვნელობის ცვლილებები მოჰყვა. მათ შორის უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი გახლდათ ის, რომ ევროპამ მსოფლიო პოლიტიკური ცენტრის ფუნქცია დაკარგა. გერმანელი სამხედრო თეორეტიკოსი ჰასო ფონ მანტოიფელი ამასთან დაკავშირებით წერდა; „გაეხვივნენ რა ნაციონალიზმის წინააღმდეგობრივი იდეების ქსელში, ევროპელი ხალხები ჩართულნი აღმოჩნდნენ ძმათამკვლელ ომებში, რომელთა დასრულებაც მათვე კი არ მოუწიათ, არამედ ევროპისათვის უცხო სახელმწიფოებსა და კონტინენტებს. ორივე ევროპულ ომს, რომლებიც მსოფლიო ომში გადაიზარდა, შედეგად მოჰყვა არა მხოლოდ დამარცხებულებთაგან თავისი ხელმძღვანელი ფუნქციის დაკარგვა, არამედ ევროპამაც დაკარგა ის მისია რამდენიმე საუკუნის განმავლობაში რომ ასრულებდა. ევროპა, რომლის კულტურა, ცივილიზაცია და ეკონომიკა თავის სხივებს ჰფენდა დედამიწის ყველა კუნჭულს, წარმოადგენდა მის ხელმძღვანელ და გამანაყოფიერებელ ცენტრს, მეორე მსოფლიო ომიდან მოყოლებული თავის დასასრულს მიუახლოვდა. მან დათმო თავისი პოზიციები.“ ევროპის სახელმწიფოთა გავლენის შესუსტებას მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ სხვა სახელმწიფოების, სახელდობრ, აშშ-სა და საბჭოთა კავშირის გავლენის არნახული ზრდა მოჰყვა. ადრინდელი პოლიტიკური ცენტრიდან ევროპა ამ ორ ძალას შორის ჭიდილის სარბიელად იქცა, იმ ჭიდილისა, რომელიც მსოფლიოზე გავლენის მოპოვებას ისახავდა მიზნად. ერთი სამხედრო თეორეტიკოსი ევროპას ადარებდა ორ უზარმაზარ კონდესატორს შორის მოთავსებულ სივრცეს, რომელიც პოლუსთა მუდმივი ზემოქმედების ქვეშ იმყოფება. ევროპაზე კონტროლი გლობალური გავლენის დამყარების აუცილებელ ეტაპად იქცა.

მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ ევროპა და მთლიანად დასავლეთი არნახული საფრთხის წინაშე დადგა. რაც ცნობილმა

ესპანელმა ისტორიკოსმა და ფილოსოფოსმა სალვადორ დე მადარიაგამ (ნატო-ს ყოფილი გენერალური მდივნის ჰავიერ სოლანას ბაბუამ) ასე გამოხატა: ევროპას მოტორიზებული ჩინგიზ-ხანი ემუქრება. მან დამოუკიდებლად ვეღარ მოახერხა იმ ფუნქციის შესრულება, ხალხთა დიდი გადასახლების შემდეგ რომ ასრულებდა — აღმოსავლეთიდან მომავალი საფრთხის შეჩერება. ეს ფუნქცია ამერიკას დაეკისრა. მას არ დასცალდა მეორე მსოფლიო ომში მოპოვებული გამარჯვებით დატკბობა. მეტიც, მას მთელი თავისი ძალმოსილების კონცენტრაცია მოუწია, რათა წარმატებით გაერთვა თავი მის წინაშე დასმული ამოცანისათვის. აშშ-ს ზოგჯერ ლამის სამხედრო მოქმედებათა დროისათვის დამახასიათებელი ძალების მობილიზება უწევდა, რათა შეეკავებინა სსრკ-სგან მომავალი საფრთხე.

მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ევროპის როლის შესუსტების შედეგად და მის პარალელურად განხორციელდა ევროპის სახელმწიფოთა კოლონიური იმპერიების დაშლაც: 50-იან წლებში — ბრიტანეთის, 60-იან წლებში — საფრანგეთის, ხოლო 70-იან წლებში — ესპანეთისა და პორტუგალიის. გამოთავისუფლებული ქვეყნები აშშ-სა და სსრკ-ს შორის ბრძოლის ასპარეზად იქცნენ.

დაბოლოს, მეორე მსოფლიო ომის კიდევ ერთი შედეგი იყო აღმოსავლეთით გერმანელთა ათასწლოვანი კოლონიზაციის დასრულება. ისინი განდევნეს იმ ტერიტორიებიდან, რომელთაც საუკუნეების მანძილზე ითვისებდნენ აღმოსავლეთ პრუსიიდან, სილეზიიდან, ბალტიისპირეთიდან, სუდეტებიდან. კოლონიზატორული და იმპერიული მისწრაფებების ხანა ევროპისათვის დასრულდა, ისინი აღარ განსაზღვრავდნენ ევროპულ სახელმწიფოთა პოლიტიკას.

სამაგიეროდ გლობალურ პოლიტიკას განსაზღვრავდა დაპირისპირება თავისუფალ სამყაროსა და კომუნისტურ სისტემას შორის, რომელმაც იდეოლოგიური ბრძოლის ხასიათი მიიღო. ფილოსოფოსი ჰენრიკ დე მანი წერდა, რომ ეს დაპირისპირება იყო: „რელიგიური ომების მოდერნიზებული ფორმა, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ რელიგიური დოგმატებისა და ერესების ნაცვლად სხვადასხვა მსოფლმხედველობებთან დაკავშირებულ „იზმებზე“ თუ „ანტიიზმებზე“ ლაპარაკობენ“.

ამგვარი დაპირისპირება დაემთხვა ტექნოლოგიური განვითარების ახალ ეტაპს, რომელიც „ბირთვული ერის“ სახელითაა ცნობილი. ამ ეპოქაში კაცობრიობა დაეუფლა ენერგიის აქამდე არნახულ წყაროს, რასაც შედეგად მოჰყვა (პირველად კაცობრიობის ისტორიაში) იმგვარი იარაღის შექმნა, რომელსაც შეეძლო დედამიწა აღეგავა პირის-

აგან მიწისა. ნიშანდობლივია გამოჩენილი გერმანელი ფილოსოფოსის კარლ იასპერსის ნაშრომის სათაური „ატომური ბომბი და კაცობრიობის მომავალი“(რომელიც განსხვავებით ფილოსოფიური სხვა ნაშრომებისაგან, სწრაფად ითარგმნა რუსულად, თუმცა იგი საგულდაგულოდ ინახებოდა „სპეცხრანებში“). ახალი ტექნიკური საშუალებები უდიდეს ზეგავლენას ახდენდა შეიარაღებული ბრძოლის ხერხებზე, ხოლო რაც შეეხება ბირთვულ იარაღს, მისი არაპირდაპირი გავლენა მსოფლიო პოლიტიკაზე შეუდარებლად უფრო დიდი იყო, ვიდრე პირდაპირი გამოყენების ნებისმიერი იარაღის (ეს ვითარება ერთგვარი ინერციის ძალით დღესაც გრძელდება, რუსეთის, როგორც საერთაშორისო თანამეგობრობის მეტ-ნაკლებად გავლენიანი წევრის სტატუსს მხოლოდ ბირთვული იარაღის არსებობა თუ უზრუნველყოფს). ტექნოლოგიურ რევოლუციას დაემატა კომუნიკაციების (ამ სიტყვის უზოგადესი გაგებით) თვისებრივად ახალი სისტემის შექმნა, რომელმაც მთელი დედამიწა მოიცვა და არნახულად გააიოლა შეიარაღებული ძალების გადასროლა დედამიწის ნებისმიერ წერტილში.

სსრ კავშირი ყოველმხრივ ცდილობდა გამოეყენებინა შექმნილი ვითარება თავისი ექსპანსიონისტური მიზნების რეალიზაციისათვის. თუ კლაუზევიცი ამტკიცებდა, რომ ომი არის პოლიტიკის გაგრძელება ძალისმიერი საშუალებებით, საბჭოთა ხელისუფლების ძირითადი იდეა შეიძლება ასე ჩამოყალიბდეს: მშვიდობა არის ომის გაგრძელება სხვა საშუალებებით. „ცივი ომი“ სწორედ ასეთი „მშვიდობა“ იყო, რომელიც პერიოდულად „მშვიდობისათვის ომის“ ხასიათს ატარებდა(განსაკუთრებით 80-იან წლებში).

ცნობილი ინგლისელი სამხედრო თეორეტიკოსი ფულერი ასე ახასიათებს „ცივი ომის“ სპეციფიკას: „მართალია უარიყოფა, მაგრამ დღეს ომი, ისევე როგორც აქამდე, დიპლომატიური ომია და რამდენადაც საერთაშორისო საქმეებში შეუძლებელია არგუმენტების მოყვანა სუსტის პოზიციებიდან, ყოველი დავა პოტენციურად უნდა იყოს მხარდაჭერილი სამხედრო ძალით. მაგრამ დღესდღეობით დიპლომატიური ომი რიგ ძირეულ ცვლილებას განიცდის. მისი ამოცანა აღარ არის სადავო საკითხების გადაჭრა მოლაპარაკებების გზით, არამედ ფარული ძირის გამოთხრა, რომელიც მოწინააღმდეგის მოსახლეობაში აგიტაციით გამოიხატება, აგიტაციით, რომელიც იმაზეა გათვლილი, რომ მისი ზემოქმედებით მოსახლეობა თავად დაამხობს საკუთარ მთავრობას. ესაა იმ დიპლომატიის არსი, რომელსაც „ცივ ომს“ უწოდებენ. ომი, როგორც პოლიტიკის ინსტრუმენტი, იმდენად

ორმხრივად საშიშია, რომ მისი გამოყენება საბიფათოც ხდება. ომის უახლესი საშუალებების უზარმაზარი გამანადგურებელი ძალა იქცევა მუხრუჭად თავად ომისათვის. თუ ადამიანებს სურთ გააგრძელონ თავიანთი დავა ისე, რომ არ შეექმნათ განადგურების რისკი, ისინი იძულებულნი იქნებიან დასჯერდნენ საბრძოლო მოქმედებათა ფსიქოლოგიურ თეატრს. და თუ კონცენტრირებული „ფსიქოლოგიური ომი“ დასავლური ცივილიზაციისა და კულტურის მტრის წინააღმდეგ მიმდინარეობს ატომური ბომბისა და სხვა ჩვეულებრივი იარაღის საფარქვეშ, მაშინ ატომური იარაღი ნამდვილ სიკეთედ იქცევა. ასეთი საფარის ქვეშ ომი შეგიძლია გადაავადო, ხოლო მოგვიანებით ის იმდენად არაპოპულარულად იქცევა, რომ მას აღარც მიმართავენ. ომი იდეების სფეროთი შემოიფარგლება“.

ფულერის მტკიცება უაღრესად საყურადღებოა. თუმცა, ცივი ომის მონაწილენი ერთმანეთს უპირისპირდებოდნენ არა მხოლოდ იდეებითა და ამ იდეებზე დაფუძნებული სახელმწიფოებრივი წყობით, ეკონომიური სისტემით და ა. შ., არამედ გეოსტრატეგიული თვალსაზრისითაც. სსრ კავშირი ტიპურ კონტინენტურ იმპერიას წარმოადგენდა, რომელიც განსხვავებით სხვა იმპერიათაგან (ინგლისი, საფრანგეთი, ჰოლანდია), შექმნილი იყო არა გარკვეული სავაჭრო-ეკონომიკურ ინტერესთა რეალიზაციისათვის, არამედ სამხედრო-სტრატეგიული ექსპანსიისათვის. რუსეთის, შემდგომ სსრ კავშირის მიერ წარმოებული ომები, უპირატესად სახმელეთო ხასიათს ატარებდა (საინტერესოა, რომ რუსეთი სამარცხვინოდ დამარცხდა ყირიმისა და რუსეთ-იაპონიის ომებში, ანუ კონფლიქტებში, რომლებიც არ ატარებდა კონტინენტურ ხასიათს და მსხვილი მასშტაბის ფლოტების მოქმედებას მოითხოვდნენ). საზღვაო მოქმედებები სსრ კავშირისათვის არცთუ უმნიშვნელო, მაგრამ მაინც მეორეხარისხოვანი იყო. საზღვაო გადაზიდვებს ომის წარმოებისათვის სასიცოცხლო მნიშვნელობა არ ენიჭებოდა.

სსრ კავშირისაგან განსხვავებით, აშშ ტიპური საზღვაო სახელმწიფო იყო. რამდენადაც მის შეიარაღებულ ძალებს უპირატესად ზღვისიქით უწევდა მოქმედება, საზღვაო გადაზიდვებს ამერიკელთათვის სასიცოცხლო მნიშვნელობა ჰქონდა, ხოლო საბრძოლო მოქმედებისას ფლოტს, ავიაციასა და სახმელეთო ჯარებს დაახლოებით თანაბარი მნიშვნელობა ენიჭებოდა.

მასირებული შურისგების სტრატეგია

ახალმა ტექნოლოგიებმა რევოლუციური ზეგავლენა მოახდინა საბრძოლო მოქმედებათა არა მხოლოდ ტაქტიკაზე, არამედ თავად სტრატეგიის პრინციპებზე. თუ პირველი მსოფლიო ომის წინა ხანამდე არსებული ტექნოლოგიური დონე საშუალებას იძლეოდა მოწინააღმდეგეზე ცეცხლით ზემოქმედებისა რამდენიმე ათეულ კილომეტრზე, ტაქტიკურ ზოლში, სტრატეგიული ავიაციის, და მოგვიანებით სტრატეგიული (ბალისტიკური და ფრთოსანი) რაკეტების გაჩენამ შესაძლებელი გახადა ცეცხლით ზემოქმედება არა მხოლოდ შეიარაღებული ძალების უშუალო შეხების ზონაში, არამედ მოწინააღმდეგის ღრმა ზურგში. მოწინააღმდეგის ტერიტორიის მთელი სიღრმის ბომბარდირების იდეის პირველ რეალიზატორად მიიჩნევენ ბრიტანეთის სამხედრო ავიაციის მარშალ ჰარისს. მისი მოწინააღმდეგე, გერმანიის სახანძრო დაცვის ერთ-ერთი ხელმძღვანელი, გენერალ-მაიორი ჰანს რუმპი წერდა: ჰარისი მაშინ გაიხსენეს, როდესაც ინგლისმა ყველა მოკავშირე დაკარგა და იძულებული გახდა ერთი-ერთზე ებრძოლა თავის გადასარჩენად. მისი დანიშვნა ბომბდამშენი ავიაციის გამოყენების საქმეში, გადატრიალებას ნიშნავდა; თუ მანამდე ავიაციის ეს სახე სხვა გვარეობებთან ერთად გამოიყენებოდა, ახლა ბომბდამშენები ომის დამოუკიდებელ ინსტრუმენტად გადაიქცა, რომელთაც მის მსვლელობაზე გადამწყვეტი გავლენის მოხდენა შეეძლოთ. ჰარისმა მოახერხა შეექმნა უზარმაზარი, მანამდე არნახული დამანგრეველი მანქანა, რომელიც მაქსიმალური სისწრაფითა და შეუწყალებელი ულმობელობით აამუშავა. თუ შევადარებთ ჰარისსა და გერინგს, შეიძლება ითქვას, რომ პირველი უფრო თანმიმდევრული, მიზანდასახული, პირდაპირი და იღბლიანი აღმოჩნდა. მან მოახერხა ნაბიჯ-ნაბიჯ, მეთოდურად მიეღწია ჰაერში ბატონობისათვის".

ჰარისი თავის მემუარებში მასირებული დაბომბვების შესახებაც წერდა: „სამხედრო მრეწველობის ძირითადი ობიექტები უნდა გვეძებნა იქ, სადაც ისინი არიან განლაგებულნი ნებისმიერ ქვეყანაში, ანუ თავად ქალაქებში. განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს, რომ ესენს გარდა, ჩვენ სამიზნედ არასოდეს გაგვიხდია რომელიმე განსაზღვრული ქარხანა. ქალაქში საწარმოს განადგურებას ჩვენ დამატებით წარმატებად ვთვლიდით. მთავარ მიზანს ყოველთვის ქალაქის ცენტრი წარმოადგენდა, ყველა ძველებური გერმანული ქალაქი ცენტრის სიახლოვესაა მჭიდროდ დასახლებული, გარეუბნები კი მეტ-ნაკლებად თავისუფალია ნაგებობათაგან. ამიტომ ცენტრალური ნაწილი

განსაკუთრებით მგრძნობიარეა ცეცხლგამჩენი ბომბების მიმართ. ჩვენი ბომბდამშენების ამოცანა იყო მოწინააღმდეგის სამხედრო წარმოების შეჩერება. ვიმედოვნებდით, რომ ამას არაპირდაპირი გზითაც მივაღწევდით, ე. ი. საცხოვრებელი სახლებისა და სასიცოცხლო დანიშნულების ობიექტების განადგურებით".

ამასთან, ჰარისი კატეგორიულად უარყოფდა მტკიცებას, თითქოსდა მას გერმანელების მიერ დანგრეული ინგლისური ქალაქებისადმი შურისგება ამოძრავებდა. მისი აზრით, იგი ოპერატიულ-სტრატეგიული მოსაზრებებით ხელმძღვანელობდა და არა მორალურით.

პრინციპში, ავიაციის სტრატეგიული მიზნებით გამოყენებაზე პირველობის პრეტენზია გერინგის „ლუფტვაფესაც" შეეძლო ჰქონოდა. სწორედ მათ მოახერხეს პირველად (ვარშავისა და ბელგრადის საჰაერო ოპერაციებისას) მიეღწიათ პოლონეთისა და იუგოსლავიის არმიების სტრატეგიული დეზორგანიზაციისათვის. მაგრამ პოლონეთის 1939 წლისა და ბალკანეთის 1940 წლის ხანმოკლე კამპანიები მასშტაბით ახლოსაც ვერ მივიდოდა იმ სტრატეგიულ ზემოქმედებასთან, რომელიც განახორციელეს ანგლო-ამერიკელთა მიერ გერმანიის დაბომბვებმა. მათ მოახერხეს ომების ისტორიაში მანამდე შეუძლებელი, კერძოდ, — მოწინააღმდეგის ღრმა ზურგის მოშლა და დემორალიზება. საბრძოლო მოქმედებებმა თვისებრივად ახალი სახის სტრატეგიული განზომილება შეიძინა.

მეორე მსოფლიო ომში ინგლისურ-ამერიკული ავიაციის გამოცდილება 60-იან წლებამდე განსაზღვრავდა ამერიკელთა სტრატეგიას. აშშ-ს პოლიტიკის მესვეურებს სამართლიანად მიაჩნდათ, რომ სსრ კავშირი აგრესიული და მსოფლიო ბატონობის მაძიებელი ქვეყანაა და მისი მოქმედებები სათანადო რეაგირებას საჭიროებენ. ამგვარი რეაგირება შეკავების ხასიათს უნდა ატარებდეს. ასეთ შემთხვევაში არ გამოირიცხებოდა ბირთვული იარაღის გამოყენებაც. იგულისხმებოდა, რომ შეკავების დროს ბალანსირება კარგა ხანს გასტანდა, მაგრამ ადრე თუ გვიან კომუნისტური სისტემა დაინგრეოდა მასში შინაგანად ჩადებულ წინააღმდეგობათა გამო. ამ სტრატეგიული გეგმის ავტორად ცნობილი პოლიტოლოგი კენანი ითვლებოდა. შეკავების სტრატეგია ორ ძირითად ეტაპს მოიცავდა: 1940-იანი წლების დასასრულიდან 1964 წლამდე და 1964 წლიდან, „ცივი ომის", დასასრულამდე. ეს ორი მონაკვეთი ერთმანეთისაგან განსხვავდებოდა როგორც სტრატეგიული კონცეფციებით, ისე შეიარაღებული დაპირისპირების საშუალებებით. პირველი პერიოდის საბაზისო კონცეფცია ცნობილია „მასირებული შურისგების" სახელით.

ეს სტრატეგია სამი საზის ფაქტორმა განსაზღვრა: სამხედრო-პოლიტიკურმა, გეოგრაფიულმა და ტექნოლოგიურმა. ეს უკანასკნელი იმით გამოიხატებოდა, რომ ამერიკელებს უფრო დიდი რაოდენობის სრულყოფილი ბირთვული იარაღი და მისი მატარებელი გააჩნდა, ხოლო გეოგრაფიული – იმაში, რომ ევროპაში ბაზირებულ ამერიკულ ბომბდამშენ ავიაციას სსრ კავშირში განლაგებული მიზნების განადგურება გაცილებით იოლად შეეძლო, ვიდრე საბჭოთა კავშირისას–აშშ-ში. რაც შეეხება სტრატეგიის სამხედრო-პოლიტიკურ მიზეზებს, ისინი, ძირითადად, აშშ-ს ევროპელ მოკავშირეებთანაა საძიებელი. სახელდობრ, 50-იან წლებში გერმანიას საერთოდ არ ჰყავდა რამდენადმე ეფექტიანი შეიარაღებული ძალები, ხოლო კოლონიური ომებით დაკავებულ ინგლისსა და განსაკუთრებით საფრანგეთს არ შეეძლო მნიშვნელოვანი ძალების კონცენტრაცია ევროპაში.

„მასირებული შურისგების“ კონცეფცია ემყარებოდა აშშ-ს უპირატესობას ბირთვული ქობინების, მათი მატარებლების ოდენობისა და ხარისხის სფეროში, აგრეთვე უკეთეს გეოპოლიტიკურ მდებარეობას. მასირებული შურისგების სტრატეგია გულისხმობდა სსრ კავშირზე მასირებულ დარტყმას სტრატეგიული ბირთვული იარაღის გამოყენებით იმ შემთხვევაში, თუ სსრ კავშირი განახორციელებდა აშკარა აგრესიას ევროპის სახელმწიფოთა მიმართ. ამგვარი დარტყმისათვის კი ამერიკელებს ესაჭიროებოდათ მნიშვნელოვანი უპირატესობის მოპოვება სტრატეგიული ბირთვული ბალანსის სფეროში.

მოქნილი რეაგირების სტრატეგია

სსრ კავშირის მიერ მიღწეულმა პროგრესმა ბირთვული და თერმობირთვული ქობინების, ისევე, როგორც მათი მატარებლების წარმოების სფეროში, აგრეთვე ჰაერსაწინააღმდეგო დაცვის სისტემების განვითარებამ (რაც გამოიხატა, თუგინდ საბჭოელების მიერ პაუერის მიერ მართულ UU-2-ის სადაზვერვო თვითმფრინავის ჩამოგდებით) მასირებული შურისგების სტრატეგიას კონცეპტუალური საფუძველი მოუშალა. ამას გარდა, მარშალის გეგმის საშუალებით ევროპა ფეხზე დადგა. გერმანიამ შექმნა ძლიერი არმია, რომელსაც გადამწყვეტი როლის შესრულება შეეძლო დასავლეთ ევროპის დაცვის საქმეში ჩვეულებრივი იარაღით წარმოებული ომისას. ტანკსაწინააღმდეგო მართული რაკეტების შექმნამ გააიოლა თავდაცვითი ოპერაციების წარმოება მსხვილი ჯავშანსატანკო დაჯგუფებების წინააღმდეგ. მოხდა სახმელეთო ძალების სრული მექანიზაცია. ყოველივე ამან მოითხოვა

ახალი საბაზისო სტრატეგიული კონცეფციის შექმნა ნატო-ს მხრიდან.

ამგვარი კონცეფციის აუცილებლობა პირველად პრეზიდენტმა კენედიმ გააცნობიერა. მაგრამ მას მზა კონცეფცია არ გააჩნდა. რობერტ მაკნამარამ, ყოფილმა მფრინავმა და კენედის მთავრობის თავდაცვის მინისტრმა, დახმარებისათვის კერძო ანალიტიკურ კორპორაცია RAND-ს მიმართა (მანამდე კონცეფციის გადასინჯვის აუცილებლობას ამტკიცებდა გენერალი ტეილორი თავის ნაშრომში „არასაიმედო სტრატეგია"). რენდის ექსპერტებმა ადმინისტრაციას ალტერნატიული სტრატეგია შესთავაზეს. მისი არსი ის იყო, რომ ერთჯერადი მასირებული დარტყმის მუქარა უნდა შეცვლილიყო დროში გაშლილი რამდენიმე დარტყმის მუქარით. მაგალითად, პირველი დარტყმა უნდა განხორციელებულიყო საბჭოთა ბირთვული იარაღის მატარებლებზე, მეორე — სავარაუდო ფორმირებებზე, ინდუსტრიულ ობიექტებსა და მხოლოდ უკიდურეს შემთხვევებში, დიდ დასახლებულ პუნქტებზე. დარტყმებს შორის შუალედები აშშ-ს ადმინისტრაციას შეეძლო გამოეყენებინა დიპლომატიური ზემოქმედებისათვის. ახალი სტრატეგია, რომელსაც „მოქნილი რეაგირება" ეწოდა, ამავე დროს, გულისხმობდა თვისებრივი ნახტომის განხორციელებას ჩვეულებრივი იარაღის სფეროში და ევროპელ მოკავშირეებთან ერთად ევროპაში იმგვარი თავდაცვითი სისტემის შექმნას, რომელიც მინიმუმამდე დაიყვანდა ბირთვული იარაღის პირველად გამოყენების აუცილებლობას. ამგვარი სისტემის შექმნა გააიოლა არა მხოლოდ ბუნდესვერის ჩამოყალიბებამ, არამედ იმანაც, რომ ინგლისმა და საფრანგეთმა ბოლოს და ბოლოს დაასრულეს კოლონიური ომები და ძალების კონცენტრაცია ევროპაში მოახდინეს.

60-იანი წლების დასაწყისში მოქნილი რეაგირების სტრატეგია აშშ-ს ადმინისტრაციის ოფიციალურ დოქტრინად გამოცხადდა. 1967 წელს იგი გამოცხადებულ იქნა ნატო-ს ოფიციალურ სტრატეგიადაც. ამგვარი სტრატეგია ეფექტიანი აღმოჩნდა და სხვადასხვა მოდიფიკაციით „ცივი ომის" მთელ ხანას გაუძლო. იგი მხოლოდ სსრ კავშირზე გამარჯვების შემდეგ იქნა შეცვლილი სხვა სტრატეგიული კონცეფციით.

ძირითადი ცნებები:

1. „ცივი ომის“ ცნება.
2. მასირებული შურისგების სტრატეგია.
3. მოქნილი რეაგირების სტრატეგია.

კითხვები:

1. როგორ შეიცვალა მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ ევროპის როლი საერთაშორისო ურთიერთობათა სისტემაში?
2. როგორ შეიმუშავეს მოქნილი რეაგირების სტრატეგია?
3. როგორ განსაზღვრავდა ფულერი „ცივი ომის“ არსს?